

Doporučení pro vydávání periodik samosprávami

Pokud je možné, aby potřebu informací ve velkém městě či kraji zajišťoval soukromý vydavatel při dostatečné konkurenci, pak není vhodné radniční periodikum vydávat s přispěním a jménem samotné radnice (kraje). Objektivitu a různorodost informací by měla zajistit konkurence. V takovém případě je však vedení samosprávy z hlediska právních předpisů povinno zajistit absolutně rovný přístup k informacím všem takovým sdělovacím prostředkům. Zejména je zakázáno preferovat některou redakci z hlediska rychlosti poskytovaných informací, z hlediska poskytování předběžného avíza o událostech a z hlediska přístupu novinářů k představitelům samosprávy.

V současné fázi vývoje mediálního trhu však nezávislé soukromé sdělovací prostředky často potřeby informací o činnosti samosprávy a společenském životě v místě nedovedou dostatečně uspokojit, a to zejména v menších obcích.

Pokud se tedy obec rozhodne periodikum vydávat, poskytnout mu záštitu své autority nebo v jakékoli míře přispívat z veřejných prostředků na jeho vydávání, je vhodné uplatnit následující doporučení.

Při vydávání je třeba, pokud možno, co nejvíce odlišovat roli redakční rady a redakce.

01. Redakční rada

1.1. Vytvoření

Zastupitelstvo si na začátku volebního období vyhradí působnost dohledu nad vydáváním periodika a provozování dalších sdělovacích prostředků, jako jsou webové stránky. Dále zřídí Redakční radu jako výbor zastupitelstva. Úkolem periodika totiž je poskytovat veřejnosti objektivní

informace o činnosti vedení obce (kraje). Působnost v této oblasti výkonu samosprávy proto nemá být jen v rukou těch, o nichž se mají poskytovat objektivní informace.

1.2. Složení

Redakční radu zpravidla tvoří zvolení členové zastupitelstva a další osoby se společenskou autoritou. Je vhodné, aby tyto dvě skupiny tvořily zhruba poloviny, aby v sobě zahrnovaly místním poměrům odpovídající názorovou různost.

1.3. Střet zájmů

Starosta a členové rady nemají být členy redakční rady. Jde o klasický střet zájmů. Úkolem periodika je informovat objektivně o činnosti starosty a rady. Vytváření příznivého obrazu vlastní osoby a práce může z významné části představovat osobní prospěch získaný za veřejné prostředky. Veřejní představitelé by měli příznivý obraz získat svou činností, nikoli ovládnutím informací o své činnosti. Periodikum se nemá stavět k činnosti vedení obce (kraje) nekriticky.

1.4. Úkoly redakční rady

Redakční rada ve vztahu k redakci (dodavateli) ukládá a upřesňuje základní pravidla tvorby periodika, nikoli však detailní řešení, pravidelně u každého čísla kontroluje jejich plnění (kontrola probíhá následně, redakční rada tedy přímo neschvaluje příspěvky ke zveřejnění).

02. Redakce

Redakce může být představována profesionálem nebo dobrovolníkem, uvolněným či neuvolněným členem zastupitelstva, tiskovým mluvčím, pracovnící úřadu, vnějším dodavatelem anebo kombinací uvedených osob. I tehdy, kdy roli redakce plní dobrovolně starosta nebo jiný člen rady, jde o výkon samostatné působnosti, a musejí respektovat právo občanů seznamovat se i s názory, které jim osobně nelichotí nebo s nimiž nesouhlasí. I zde se projevuje, že veřejná funkce je službou celé veřejnosti, a že jediným soudcem mezi různými názory jsou voliči. To však neznamená povinnost zveřejňovat polemiku či odlišné názory v rozsahu nepřiměřeně vyšším, než jim reálně přísluší v místních poměrech.

Výběr externího dodavatele

Pokud funkci redakce plní vnější dodavatel, obec (kraj) bez ohledu na podíl poskytovaných veřejných prostředků na nákladech vydávání periodika uzavře písemnou smlouvu o dodávání místního periodika, která bude vždy obsahovat podrobná ustanovení, realizující pravidla pro objektivní šíření informací potřebných pro svobodné vytváření názorů, uvedená v Kodexu - Desateru. Smlouva musí být veřejně přístupná. Její plnění pravidelně kontroluje kontrolní výbor i co do obsahu z hlediska různorodosti názorů, tak jako dodávku každé jiné služby (přiměřená různorodost názorů se má posuzovat jako důležitá stránka kvality dodávky, stejně jako například kvalita nátěru oken). Dodavatel se vybírá transparentním výběrovým řízením, pokud je součástí dodávky i obsah, pak se hodnotí také nabídnuté mechanismy a záruky zajištění objektivních a různorodých informací ve smyslu Kodexu dobrého radničního periodika

03. Pravidla vydávání periodika

Obec, redakční rada i redakce se řídí Kodexem dobrého radničního periodika, který upřesňuje tyto obecné zásady. Nikdo jiný než redakce a následně redakční rada by do obsahu periodika neměl zasahovat.

04. KODEX DOBRÉHO RADNIČNÍHO PERIODIKA

Doporučení pro vydávání periodik obcí, měst a krajů

Úvod

Vydávání periodika za veřejné prostředky a s veřejnou autoritou nelze vnímat jen jako jednostranný vztah předávání lichotivých či nepolemických informací od představitelů radnice k občanům. Vynakládané prostředky a využití autority radnice (tedy veřejného úřadu) opravňují občany i členy zastupitelstva (zejména opoziční) požadovat od tohoto nástroje také zpětnou vazbu. To znamená možnost dozvědět se i odpovědi na otázky, které by si sami představitelé radnice nepoložili, přiměřenou možnost jim tyto otázky aktivně klást a také přiměřenou možnost předkládat ostatním občanům alternativní zprávy, názory a komentáře.

Redakční rada

Jednání redakční rady má být vždy vedeno tak, aby se

v něm projevila základní zásada demokracie: „rozhodování většiny při respektování a ochraně názoru menšiny“. Právě při šíření informací za veřejné prostředky a s veřejnou autoritou má ochrana menšinových názorů a informací mimořádný význam a je právní povinností. Takové šíření informací nesmí být omezováno úplným vyloučováním žádných názorů. Je třeba upozadit většinový mechanismus. Hlasování jako projev většiny je vhodné využít jen v případech hraničních, jako je porušení zákona a dobrých mravů. Občané však mají právo veřejné představitele podrobit mnohem vyšší míře kritiky než ostatní osoby.

Redakce

Redakce (ať už ji představuje jedinec či tým) si má být vědoma odpovědnosti za šíření informací tak, aby občané měli k dispozici nezkrácený obraz skutečné šíře názorů, zpráv, komentářů a dalších sdělení, které různí lidé a různé skupiny mají k otázkám místní komunální či regionální politiky. Redakce by si měla uvědomovat, že i názory kritické, překvapující, někdy až pobuřující, jsou i v místní politice často zdrojem odhalení skrytých problémů, rychlejšího řešení, vyšší společenské stability.

Redakce (jedinec či tým) respektuje základní pravidla a obecné pokyny redakční rady, při přípravě periodika však postupuje samostatně a nepodléhá konkrétním pokynům a objednávkám ze strany veřejných představitelů. Redakce má zprostředkovávat nejen zprávy a názory vytvářené úřední činností funkcionářů, ale stejně tak i zprávy, otázky, názory a kritiku ze strany ostatních zastupitelů a občanů. I na malých obcích, kde redakci představuje jeden dobrovolník, umožňuje dnešní komunikační technika velmi snadno získávat i názory členů zastupitelstva a dalších občanů, kteří mají svou práci a na radnici zajdou jen jednou za čas (například včasným rozesláním SMS či e-mailového dotazu).

DESATERO

Základní pravidla tvorby periodika

Redakční rada a redakce bez ohledu na poměry hlasů respektuje tato základní pravidla pro objektivní šíření informací potřebných pro svobodné vytváření názorů:

1. Volba formy

Redakce sama volí typ uveřejnění alternativních názorů (rozhovor, zpráva, dopis, stanovisko apod.). Má tedy právo

například názor opozičního zastupitele, předaný formou dopisu, uvést jako citaci v rámci redakčního článku o jednání zastupitelstva. Názory však nesmí zkreslovat.

2. Oddělení zpráv od komentářů

Redakce odděluje v členění periodika zprávy od komentářů.

3. Aktivita k získání alternativních sdělení

Redakce je povinna, vzhledem k tomu, že nositelé alternativních názorů zpravidla mají jiná zaměstnání a nepracují na radnici, vynakládat přiměřené úsilí k získání alternativních názorů (např. formou avíza - viz další bod).

4. Avízo

Redakce uplatňuje avízo - s přiměřeným předstihem (alespoň 5 dnů, např. e-mailem) informuje představitele opozice v zastupitelstvu, případně občanská sdružení, o hlavních tématech místní komunální či regionální politiky připravovaných k uveřejnění tak, aby mohli alternativní názor poskytnout do uzávěrky. To se týká jak zpráv, tak komentářů. Pokud přesto redakce neobdrží alternativní sdělení, přiměřeně o tom čtenáře informuje.

5. Odmítnutí alternativních sdělení

Pokud jsou získána alternativní sdělení, jsou v zásadě vždy zařazena. Je však právem redakce uplatnit výjimky pokud:

- rozsah alternativního sdělení přesahuje v průměru několika čísel podíl, odpovídající nositelům tohoto názoru v zastupitelstvu anebo podle společenské situace (petice, sdružení občanů apod.), v takovém případě redakce může alternativní názor zkrátit,

- jde o vyjádření obsahující výslovné urážlivé útoky v osobní rovině. To se však nesmí zneužít, pokud jde o kritiku politickou či odbornou, neboť občané a opoziční představitelé mají právo veřejné představitele podrobit mnohem vyšší míře kritiky, včetně provokující, než ostatní osoby.

6. Povinnost zveřejnění

Vždy bude v rozsahu přiměřeně odpovídající síle tohoto názoru v zastupitelstvu uveřejněno stanovisko klubu (skupiny, v malých obcích i jedince) zvolených zastupitelů k tématu místní komunální či regionální politiky.

7. Odstup od sdělení

Redakce a redakční rada neposuzují pravdivost předkládaných alternativních sdělení (pokud nejde o situaci, kdy by zveřejněním došlo k zásahu do osobnostních práv, za který je vydavatel odpovědný dle tiskového, občanského nebo trestního zákona), naopak přispívají k tomu, aby se pravdivost pro čtenáře ukázala až ve střetu argumentů a názorů.

8. Nestrannost při úpravě výtisku

Redakce nepoškozuje uveřejněné alternativní sdělení

- tím, že spolu s ním zveřejní v rozsahu nepřiměřeně větším „nápravné“ komentáře,
- ironizováním nepřiměřené formě kritiky,
- zneužitím možnosti vyjádřit se poslední.

9. Vyváženost

Pro posouzení vyváženosti se všechna sdělení k aktivitám radnice považují za obsah, který vyjadřuje nebo vytváří politický názor. To platí i u zpráv, které pouze uvádí přijatá rozhodnutí (usnesení) či realizované akce. I k takovým sdělením má veřejnost právo na informace alternativní, a to zejména informace o protinávzích, výsledcích hlasování, diskusí a alternativních řešeních.

10. Budoucí rozhodnutí

Redakce je povinna zajišťovat sdělení o připravovaných budoucích rozhodnutích samosprávy a poskytovat veřejnosti návod, jak se k nim vyjádřit a ovlivnit je, a také veřejnosti tuto možnost aktivně vytvářet.

Dokument vznikl za finanční pomoci Evropské unie a Open Society Fund Praha. Za obsah dokumentu je výhradně odpovědné Oživení, o. s. a nelze jej v žádném případě považovat za názor Evropské unie. Toto doporučení vzniklo v rámci projektu Radniční listy bez cenzury realizovaném Oživením, o. s. a partnerskými organizacemi Otevřená společnost (Otevřete.cz) a Iuridicum Remedium. Autorem dokumentu je Oldřich Kužilek s přispěním Lenky Petrákové a Heleny Svatošové.
Prosinec 2006